

บทที่ 6

รูปแบบการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาแหล่งวัฒนธรรมเมืองโพนพิสัย

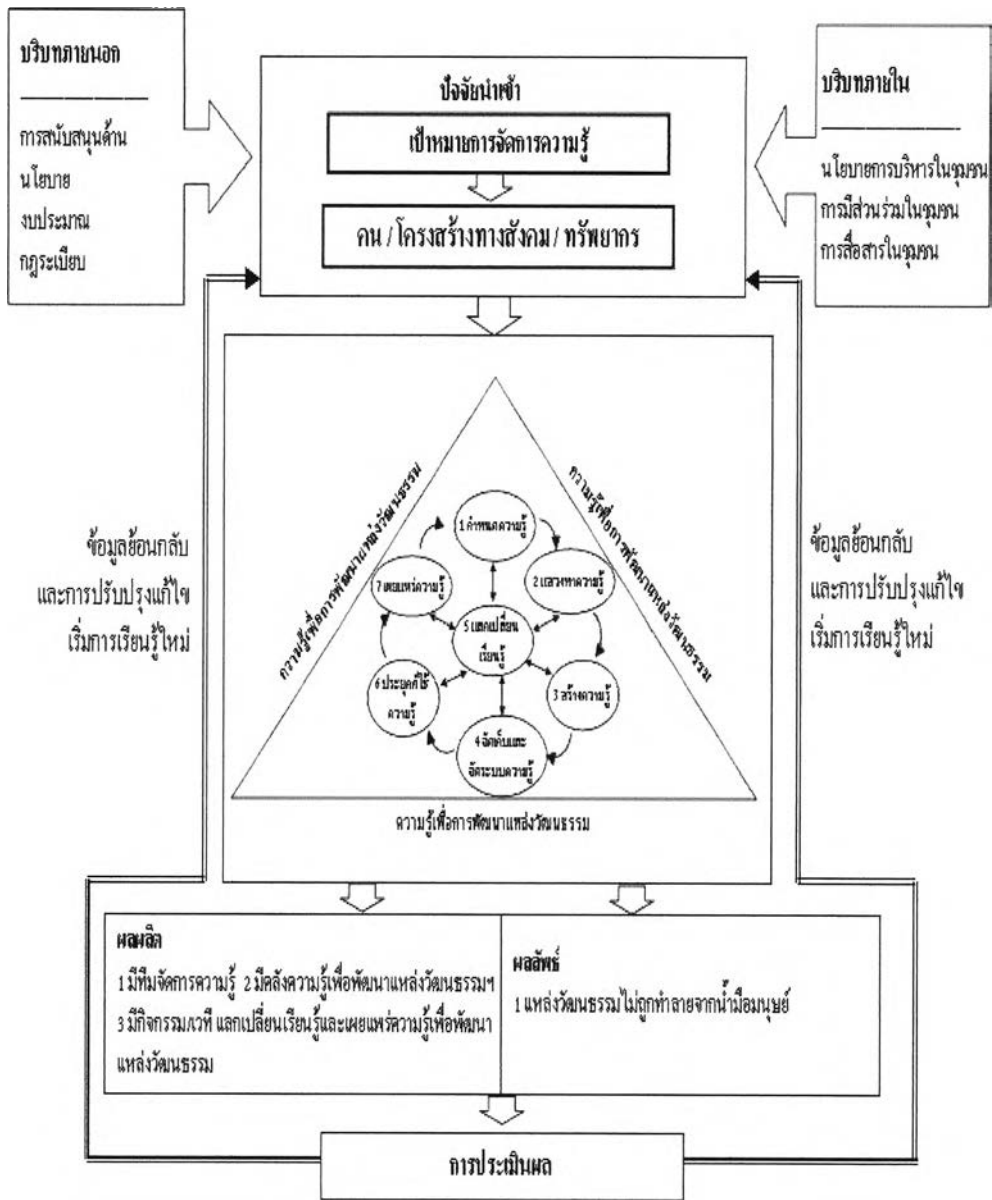
ในบทนี้ จะได้นำเสนอรูปแบบการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาแหล่งวัฒนธรรมเมืองโพนพิสัย ซึ่งแบ่งเนื้อหาสาระออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 รูปแบบการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาแหล่งวัฒนธรรมเมืองโพนพิสัย

ตอนที่ 2 โครงการนำร่อง “ศูนย์จัดการความรู้เมืองโพนพิสัย”

ตอนที่ 1 รูปแบบการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาแหล่งวัฒนธรรมเมืองโพนพิสัย

ผลจากการศึกษาบริบทชุมชน สภาพและปัญหาของกระบวนการจัดการความรู้ และจากการสนทนากลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ข้อมูลและขรร่างรูปแบบการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาแหล่งวัฒนธรรมเมืองโพนพิสัย จากนั้นนำร่างรูปแบบดังกล่าวไปตรวจสอบกับผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 6 คน ผลจากการตรวจสอบนำมาปรับปรุงแก้ไขรูปแบบ ได้รูปแบบการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาแหล่งวัฒนธรรมเมืองโพนพิสัย ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบ 7 องค์ประกอบ ดังภาพที่ 25

ภาพที่ 25 รูปแบบการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาแหล่งวัฒนธรรมเมืองโยชยา

องค์ประกอบที่ 1 บริบทภายนอก

บริบทภายนอกชุมชนที่ส่งผลกระทบต่อปัจจัยนำเข้าในการพัฒนาแหล่งวัฒนธรรมเมืองโยชยา ได้แก่

กฎบัตรและอนุสัญญาขององค์การสหประชาชาติและภาคีสมาชิก กำหนดมาตรการในการอนุรักษ์มรดกโลกโดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาวัฒนธรรมรูปธรรมและนามธรรม และกำหนด

กฎระเบียบที่ประเทศสมาชิกต้องกระทำเพื่อรักษาสถานภาพของการเป็นมรดกโลกให้คงอยู่ ส่งผลให้ประเทศไทยต้องออกพระราชบัญญัติ เพื่อคุ้มครอง โบราณสถานและพื้นที่โดยรอบ ที่ชุมชนต้องปฏิบัติเพื่อพัฒนาแหล่งวัฒนธรรมให้คงอยู่อย่างมีคุณค่า ซึ่งถือเป็นกฎระเบียบเกี่ยวกับการพัฒนาเชิงอนุรักษ์ที่ชุมชนต้องปฏิบัติร่วมกันเพื่อรักษาความเป็นมรดกโลกไว้

แผนยุทธศาสตร์ของกระทรวงวัฒนธรรมแห่งชาติ (พ.ศ.2550-2559) กำหนดแนวทางการพัฒนาคุณภาพคนและสังคมไทยสู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ มีการจัดการความรู้ด้านวัฒนธรรม ภูมิปัญญาและความหลากหลายทางชีวภาพ นำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตรประจำวัน สร้างระบบการเรียนรู้และจิตสำนึกของชุมชนให้ตระหนักถึงคุณค่าความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่น การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและสังคมให้เป็นรากฐานที่มั่นคงของประเทศโดยการจัดการองค์ความรู้ และระบบการเรียนรู้ของชุมชนอย่างครบวงจร พัฒนาฐานข้อมูลชุมชนให้เป็นระบบและปรับให้ทันสมัยอยู่เสมอ มีการสืบค้นประวัติศาสตร์ท้องถิ่นและวัฒนธรรมชุมชน มีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรชุมชนในท้องถิ่น เพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม

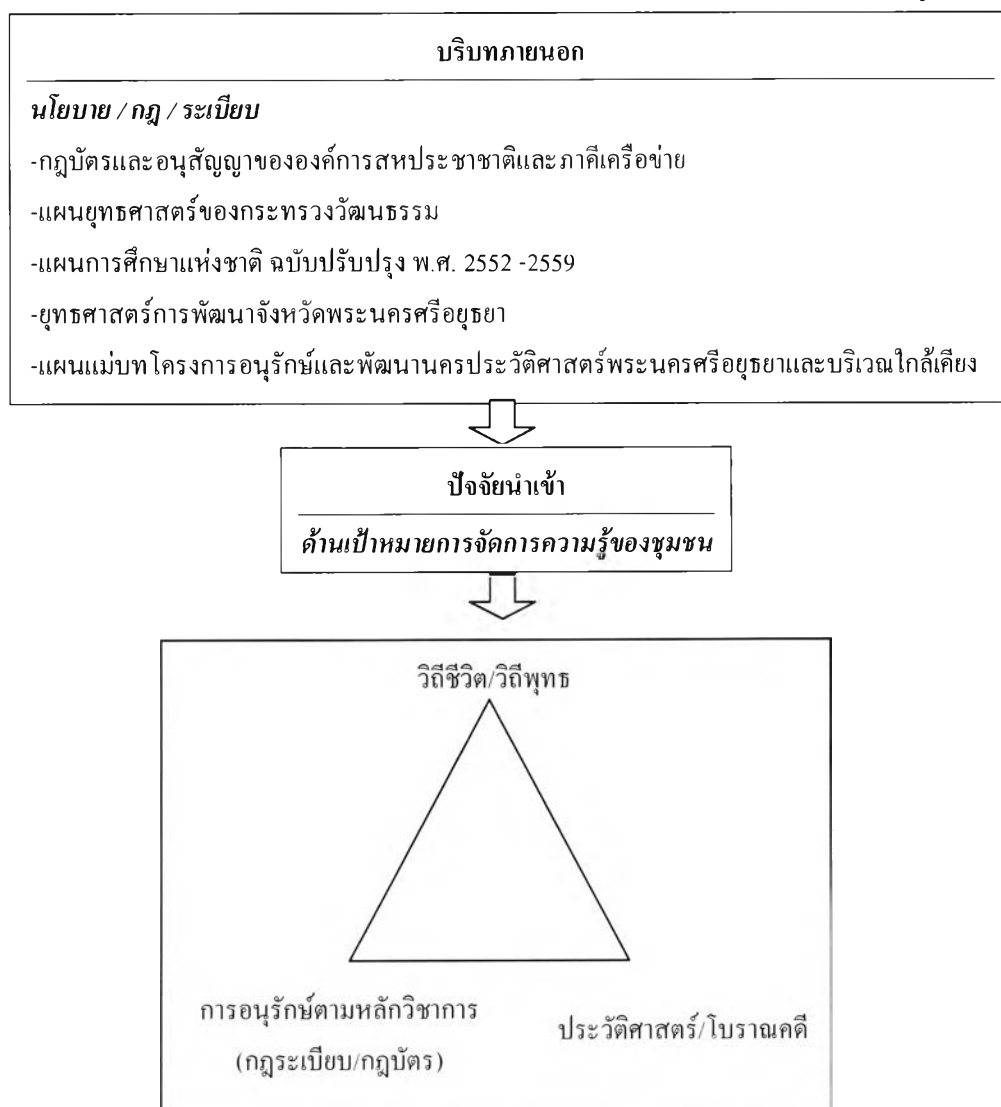
แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2552 -2559 เสนอแนวทางสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมคุณธรรม ภูมิปัญญาและการเรียนรู้ มีนโยบาย ส่งเสริมการสร้างสรรคความรู้ใหม่ ทั้งจากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่เดิม และฐานความรู้ด้านนวัตกรรมต่างๆ... ส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาและเรียนรู้ รวมทั้งการผลิตบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถด้านประวัติศาสตร์ ศิลปะ วัฒนธรรม... และภูมิปัญญา ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ปลูกจิตสำนึก อนุรักษ์ รักษา ทำนุบำรุง และเผยแพร่ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีของชาติ ตลอดจนค่านิยมอันดีงามและภูมิปัญญาท้องถิ่น สร้างสังคมคุณธรรม ภูมิปัญญาและการเรียนรู้ ส่งเสริมสนับสนุนภาคีเครือข่าย ให้เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย การจัดการความรู้ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับหน่วยงานและสถานศึกษา ส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษาศึกษาและเรียนรู้มากขึ้น ทั้งในส่วนสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและสังกัดอื่น รวมทั้งจัดเก็บภาษีท้องถิ่นมาใช้เพื่อการศึกษาเพิ่มขึ้น

ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีเป้าประสงค์การพัฒนาเพื่ออนุรักษ์มรดกโลกเขตนครประวัติศาสตร์ควบคู่ไปกับการพัฒนาเสริมสร้างเขตเศรษฐกิจแห่งใหม่

แผนแม่บทโครงการอนุรักษ์และพัฒนาานครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา และบริเวณใกล้เคียง กำหนดให้มีการจัดทำแผนแม่บทเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาของพื้นที่นอกเกาะเมืองด้าน

ทิศตะวันออก (ครอบคลุมเมืองอโยธยา) เช่นเดียวกับการจัดทำแผนแม่บทอุทยานประวัติศาสตร์ภายในเกาะเมือง โดยกำหนดเขตเมืองอโยธยาเป็นพื้นที่ศูนย์กลางโบราณสถาน ให้ความสำคัญสูงสุดต่อการคุ้มครองโบราณสถานในเขตที่สันนิษฐานว่าเป็นเขตเมืองเก่าอโยธยา คือ วัดกุฎีดาว วัดมเหยงคณ์ วัดสมณโกฏฐาราม วัดประดู่ทรงธรรม วัดอโยธยา วัดดุสิตาราม การจัดการต่อพื้นที่ใช้หลักการเดียวกับพื้นที่โบราณสถานสำคัญสูงสุดในเขตอุทยานประวัติศาสตร์ กำหนดพื้นที่ที่เหลือเป็นเขตกันชนให้ความสำคัญต่อโบราณสถานและพัฒนาชุมชนควบคู่กันไป โดยมีกำหนดแผนงานต่อโบราณสถาน และมีมาตรการต่อการพัฒนาชุมชนควบคู่กันเพื่อให้ทั้งสองส่วนผสมผสานส่งเสริมต่อกัน... 4) เน้นการศึกษาเพิ่มเติมทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีตามความสำคัญของพื้นที่ในภาพรวมของพื้นที่นอกเกาะเมืองด้านตะวันออก

บริบทภายนอกส่งผลกระทบต่อปัจจัยนำเข้าด้านเป้าหมายการจัดการความรู้ ดังภาพที่ 26

ภาพที่ 26 บริบทภายนอกที่ส่งผลกระทบต่อปัจจัยนำเข้าด้านเป้าหมายการจัดการความรู้

องค์ประกอบที่ 2 บริบทภายใน

บริบทภายในชุมชนที่ส่งผลกระทบต่อปัจจัยนำเข้าในการพัฒนาแหล่งวัฒนธรรมเมือง อโยธยา ได้แก่

2.1 นโยบายการบริหารจัดการท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (เทศบาลเมือง อโยธยา) มีการพัฒนาภายใต้กรอบพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการ บ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 ระบุในมาตรา 11 ส่วนราชการมีหน้าที่พัฒนาความรู้ในส่วนราชการเพื่อให้ มีลักษณะเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอเป็นแนวคิดที่ส่งเสริมการจัดการความรู้ทั้งใน องค์กรและชุมชน มีนโยบายเลแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการ ชุมชน รวมทั้งมีนโยบายการบริหารจัดการด้านศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่การดูแลโบราณสถานและ โบราณวัตถุให้อยู่ในสภาพที่คงทนถาวรป้องกันการบุกรุกและ ทำลาย การดำรงไว้ซึ่งความเป็นเอกลักษณ์ตามที่เคยได้รับการยกย่องเชิดชูจากสังคมเพื่อให้เป็น แหล่งเรียนรู้และจุดขาย ซึ่งจะมีส่วนสร้างรายได้แก่ประชาชน 3) อุปถัมภ์ คุ้มครอง และทำนุบำรุง พระพุทธศาสนาและศาสนาอื่น ๆ เพื่อให้มีบทบาทสำคัญในการปลูกฝังให้ประชาชนเข้าใจและนำ หลักธรรมของศาสนามาใช้ในการเสริมสร้างคุณธรรมและพัฒนาคุณภาพชีวิต 4) ฟื้นฟูและสืบสาน คุณค่าความหลากหลายของวัฒนธรรมไทยทั้งที่เป็นวิถีชีวิต ประเพณี ค่านิยมที่ดั้งเดิม ภูมิปัญญา ท้องถิ่น และการดูแลรักษาแหล่งอุทยานประวัติศาสตร์ โบราณสถาน เพื่อการศึกษาเรียนรู้และ ใช้ ประโยชน์ในการเพิ่มมูลค่าผลผลิตบนพื้นฐานความรู้และความเป็นไทย รวมทั้งส่งเสริมและพัฒนา โบราณสถานให้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมระดับโลก 5) พัฒนาแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมและการ นันทนาการ เพื่อส่งเสริมให้วัยรุ่นเกิดการเรียนรู้ที่ถูกต้อง ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ มีคุณธรรม เอื้ออาทรต่อผู้อื่นและเกิดการเรียนรู้ศิลปะอย่างสร้างสรรค์ เข้าใจถึงคุณค่า ชาบซึ่งในความสุนทรีย์ ของศิลปะ

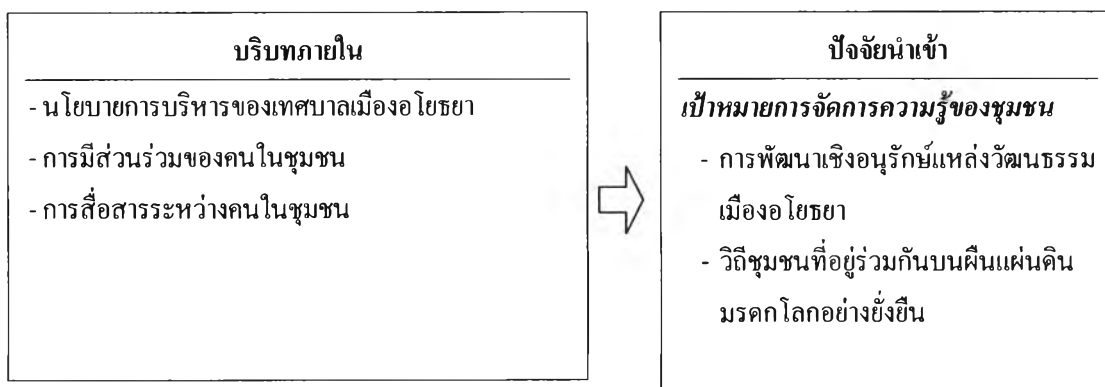
2.2 การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ถือเป็นการสร้างพลังในชุมชน เป็นแรงขับเคลื่อนการ พัฒนาเชิงอนุรักษ์ให้เกิดขึ้นอย่างเข้มแข็งและต่อเนื่อง

2.3 การสื่อสารระหว่างคนในชุมชน

การสื่อสารมีความสำคัญในการพัฒนาเชิงอนุรักษ์แหล่งวัฒนธรรม คือ การสื่อสารให้ คนในชุมชนได้รับรู้ว่าจะร่วมกันอย่างไรกับแหล่งโบราณสถานที่เป็นส่วนหนึ่งของมรดกโลก

บริบทภายในที่ส่งผลกระทบต่อปัจจัยนำเข้าด้านเป้าหมายการจัดการความรู้ ดังภาพที่ 27

ภาพที่ 27 บริบทภายในที่ส่งผลกระทบต่อปัจจัยนำเข้าด้านเป้าหมายการจัดการความรู้

องค์ประกอบที่ 3 ปัจจัยนำเข้าหรือปัจจัยส่งเสริมการจัดการความรู้

1. ปัจจัยด้านเป้าหมายการจัดการความรู้ ได้แก่ การพัฒนาเชิงอนุรักษ์แหล่งวัฒนธรรมเมือง โขขยา และวิถีชุมชนที่อยู่ร่วมกันบนผืนแผ่นดินมรดกโลกอย่างยั่งยืน จากภาพที่ 26 และ 27 จะเห็นได้ว่าบริบทภายในและบริบทภายนอกที่กล่าวข้างต้นส่งผลกระทบต่อปัจจัยนำเข้าด้านเป้าหมายการจัดการความรู้

2. ปัจจัยด้านคน

เพื่อให้การจัดการความรู้เป็นไปตามเป้าหมาย คนในชุมชนระดับต่างๆ ต้องมีส่วนร่วมในการจัดการความรู้ดังนี้

1.2 ระดับบุคคล การจัดการความรู้จำเป็นต้องเริ่มต้นที่ระดับบุคคลจึงจะประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน โดยการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาแหล่งวัฒนธรรมสามารถจัดการความรู้ให้สอดคล้องกับลักษณะตัวบุคคลได้มาก

2.2 ระดับกลุ่ม ได้แก่ องค์กรชุมชน พบว่า องค์กรชุมชนที่มีบทบาทในการมีส่วนร่วมพัฒนาแหล่งวัฒนธรรมเมือง โขขยาเป็นกลุ่มที่ตั้งขึ้นและได้รับการรับรองจากกฎหมาย ซึ่งสอดคล้องกับหลักการกระจายอำนาจในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ได้แก่ สภาวัฒนธรรมตำบลและชมรมผู้สูงอายุ กลุ่มดังกล่าวจะมีเจ้าหน้าที่รัฐ กฎหมาย กฎระเบียบทางราชการกำกับดูแลและให้การสนับสนุนด้านงบประมาณ คนอีกกลุ่มหนึ่งคือกลุ่มอาชีพทางภูมิปัญญาและกลุ่มแม่บ้านที่นำวัฒนธรรมมาบูรณาการกับเศรษฐกิจชุมชน

2.3 ระดับองค์กร ได้แก่ วัด โรงเรียน เทศบาลเมืองอโยธยา

2.3.1 วัด มีปัจจัยหลักที่เกี่ยวข้อง คือ นโยบายของผู้บริหารวัด ได้แก่ เจ้าอาวาส และคณะกรรมการ ระเบียบปฏิบัติของมหาเถรสมาคม และข้อตกลงร่วมมือระหว่างกระทรวงวัฒนธรรมกับมหาเถรสมาคมที่ให้วัดมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาโบราณสถานที่ตั้งอยู่ในบริเวณพื้นที่คุ้มครองและพื้นที่โดยรอบ ความเชื่อทางศาสนาของประชาชนที่จะร่วมกิจกรรมประเพณีทางศาสนากับวัด และความศรัทธาเฉพาะตัวบุคคลที่มีต่อเจ้าอาวาสมีผลต่อการระดมทุนและการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม

2.3.2 โรงเรียน มีปัจจัยหลักที่เกี่ยวข้อง คือ นโยบายของผู้บริหารโรงเรียน นโยบายของกระทรวงศึกษา แผนการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งจะส่งผลต่อกฎระเบียบในการปฏิบัติงานงบประมาณในการปฏิบัติงาน ขนาดของโรงเรียน (มีการกำหนดงบประมาณตามรายหัว) ส่งผลกระทบต่อสภาพของโรงเรียนเนื่องจากเป็นส่วนกำหนดงบประมาณและจำนวนบุคลากรในโรงเรียน

2.3.3 เทศบาลเมืองอโยธยา มีปัจจัยหลักที่เกี่ยวข้อง คือ นโยบายของผู้บริหารวิสัยทัศน์ของผู้บริหารกองการศึกษา และแผนงาน/โครงการที่ได้จากการประชุมประชาคม ทั้งสามส่วนนี้จะเป็นส่วนกำหนดแผนงาน/โครงการ กิจกรรม เพื่อกำหนดเป็นงบประมาณในการจัดกิจกรรมจัดการความรู้

3. ด้านโครงสร้างทางสังคม

3.1 วัฒนธรรมด้านความเชื่อ ค่านิยม ในชุมชนส่งผลต่อลักษณะการเรียนรู้ และการจัดการความรู้เพื่อการพัฒนาเชิงอนุรักษ์แหล่งวัฒนธรรมในชุมชน (1) ความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ (2) ค่านิยมแบบระบบอุปถัมภ์ หรือการให้ความสำคัญกับการเป็นพวกพ้อง ถ้าผู้จัดการจัดการความรู้เป็นคนครอบครัวใหญ่หรืออยู่มานานได้รับการยอมรับนับถือ เช่น ผู้สูงอายุในชุมชนกิจกรรมนั้นจะได้รับความร่วมมือจากคนจำนวนมาก จะได้รับความร่วมมือ (3) ความศรัทธาในตัวผู้นำ (ทางธรรม และทางโลก) ผู้นำทางธรรม คือ พระสงฆ์ที่ชาวบ้านศรัทธา ยิ่งคนศรัทธามากกิจกรรมที่จัดก็มาก ในกรณีที่เป็นผู้เข้ามาอาศัยอยู่ในชุมชนไม่นานแต่ปฏิบัติตนจนคนในชุมชนมีความเชื่อถือศรัทธาก็สามารถทำให้การจัดกิจกรรมจัดการความรู้ได้รับการยอมรับได้เช่นกัน (4) ความเชื่อเรื่องการทำบุญของพุทธศาสนิกชน

3.2 วัฒนธรรมด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ส่งผลต่อการแสดงความคิดเห็นและการยอมรับความคิดเห็นซึ่งจะทำให้เกิดการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ลักษณะการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่คน ในชุมชนเมืองอโยธยาปฏิบัติ คือ การพูดคุยแบบไม่เป็นทางการและการประชุมประชาคมเพื่อระดมความคิดเห็น

4. ด้านทรัพยากร

ทรัพยากรเป็นส่วนที่ส่งเสริมการจัดการความรู้ที่เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมและเครื่องมือจัดการความรู้ให้มีประสิทธิภาพ ทรัพยากรที่จำเป็นในการจัดการความรู้ ได้แก่ งบประมาณ สถานที่ และสิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดการความรู้ เทคโนโลยีที่สอดคล้องกับความสามารถและวิธีการเรียนรู้ของชุมชน ตลอดจนแหล่งเรียนรู้ในชุมชน เช่น บ้านครูภูมิปัญญา วัด สถานวัฒนธรรม ศูนย์เอนกประสงค์บ้านเตาอิฐ ศาลาเอนกประสงค์อนามัยตำบลไผ่ลิง เป็นต้น

องค์ประกอบที่ 4 กระบวนการจัดการความรู้

กระบวนการจัดการความรู้ เป็นขั้นตอนในการดำเนินงานการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาแหล่งวัฒนธรรม โดยแต่ละขั้นตอนประกอบด้วยกิจกรรม และเครื่องมือจัดการความรู้ โดยกระบวนการจัดการความรู้มีการปรับเปลี่ยนตามสภาพและปัญหากระบวนการจัดการความรู้ของชุมชนและคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญดังนี้ เพิ่มขั้นตอนการกำหนดความรู้เนื่องจากความรู้ที่ต้องนำมาจัดการความรู้เพื่อพัฒนาแหล่งวัฒนธรรมมีมากและความต้องการเพื่อจัดการความรู้แต่ละคนแต่ละกลุ่มก็มีความแตกต่างกัน ดังนั้นในการจัดการความรู้จึงควรให้กลุ่มชุมชนนักปฏิบัติได้มีโอกาสในการร่วมกันกำหนดความรู้ที่กลุ่มต้องการร่วมกัน และเพิ่มการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เป็นขั้นตอนที่ 5 เนื่องจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เป็นกิจกรรมที่เหมาะสมกับกรณีที่มีคนที่มีความรู้ในเรื่องนั้นๆ แล้วนำมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันเพื่อขยายขอบข่ายของความรู้ให้กว้างขึ้นหรือสูงขึ้น เช่น ความรู้ในวิถีชีวิตด้านต่างๆ ที่สั่งสมเป็นภูมิปัญญาอยู่กับปราชญ์ชาวบ้านที่กระจายอยู่ในชุมชน ดังนั้นกระบวนการของรูปแบบการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาแหล่งวัฒนธรรมเมืองอโยธยาจึงประกอบด้วยขั้นตอน 7 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดความรู้

การกำหนดความรู้ คือ การพิจารณาและระบุว่าความรู้อะไรบ้างที่คนในชุมชนจำเป็นต้องรู้ และความรู้เหล่านั้นมีอยู่ที่ใดบ้าง อยู่ในรูปแบบใด ความรู้มี 2 ประเภท คือ 1) ความรู้ที่ฝังอยู่ในตัวคน ได้แก่ ภูมิปัญญา ประสบการณ์ ความชำนาญ มีลักษณะเฉพาะในแต่ละบุคคล เช่น เทคนิคการแต่งเพลงพื้นบ้าน เทคนิคการแสดงตลก และ 2) ความรู้ชัดแจ้ง เป็นความรู้ที่สามารถแสดงให้เห็นได้ เช่น ตำรา ฐานข้อมูล เว็บไซต์ หนังสือ พระราชบัญญัติ เอกสารตีพิมพ์ พระราชบัญญัติการอนุรักษ์โบราณสถาน เป็นต้น

เพื่อให้บรรลุเป้าหมายการจัดการความรู้ ในขั้นตอนการกำหนดความรู้จำเป็นต้องตระหนักถึงความรู้ที่สำคัญ 3 ด้าน กล่าวคือ

1. **ความรู้ด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดี** เป็นความรู้ที่จะช่วยสร้างความตระหนักในคุณค่าของแหล่งวัฒนธรรมและเมื่อมีความรู้ความเข้าใจที่ดีก็สามารถนำเสนอข้อมูลและความรู้ของแหล่งวัฒนธรรมแก่คนในชุมชนหรือนอกชุมชนได้ เป็นความรู้เกี่ยวกับอดีตซึ่งบ่งบอกความเป็นมาของคนในชุมชน

2. **ความรู้ด้านวิถีชีวิต/วิถีพุทธ** เนื่องจากบริเวณเมืองอโยธยาเป็นแหล่งวัฒนธรรมที่โดดเด่นด้านสถาปัตยกรรมทางพุทธศาสนาและมีชาวพุทธอาศัยอยู่ในพื้นที่นี้ถึงร้อยละ 95 วิถีชีวิตของชุมชนผูกพันกับพุทธศาสนามายาวนาน จึงต้องรักษาและสืบสานให้คงอยู่ตลอดไป ความรู้ด้านนี้นับเป็นความรู้ที่เกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ของชุมชนในปัจจุบันและอนาคต

3. **ความรู้ด้านการอนุรักษ์ตามหลักวิชาการภายใต้กฎระเบียบและกฏบัตรอนุสัญญานานาชาติ** เมื่อมีการอนุรักษ์ ฟื้นฟูและพัฒนาแหล่งวัฒนธรรมต่างๆ กิจกรรมใดที่จะจัดจำเป็นต้องมีการตรวจสอบความปลอดภัยที่จะเกิดขึ้นแก่แหล่งโบราณสถานเหล่านี้ด้วย

ความรู้ทั้งสามด้านดังกล่าวข้างต้น เป็นฐานคิดที่สำคัญยิ่งสำหรับการพัฒนาเชิงอนุรักษ์แหล่งวัฒนธรรมเมืองอโยธยาที่ทำให้คนอยู่ร่วมกับแหล่งโบราณสถานได้อย่างยั่งยืน โดยไม่ทำลายหรือลดทอนคุณค่าของแหล่งโบราณสถานลง

กิจกรรมในการกำหนดความรู้ ได้แก่

1.1 การจัดตั้งทีมงานดำเนินการจัดการความรู้ ซึ่งมาจากภาคีต่างๆ ในชุมชน เช่น เทศบาล โรงเรียน วัด คนในชุมชนทั้งที่สังกัดกลุ่ม องค์กร หรือไม่สังกัดกลุ่มองค์กร โดยทีมงานดำเนินงานจัดการความรู้ต้องมีหน้าที่ และความรับผิดชอบ ดังนี้

1.1.1 ผู้เอื้อการจัดการความรู้ เป็นองค์กร หรือ บุคคล ที่มีศักยภาพทั้งภายนอกและภายในชุมชนในการสนับสนุนและเปิดโอกาสให้เกิดการเรียนรู้เช่นการสนับสนุนงบประมาณ สถานที่เพื่อการดำเนินการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หรือบางครั้งอาจเป็นที่ปรึกษาแก่ทีมจัดการความรู้ได้อีกด้วย เช่น เทศบาลเมืองอโยธยา

1.1.2 ผู้อำนวยการและประสานการจัดการความรู้เป็นเสมือนสถาปนิกผู้ออกแบบวางโครงสร้างพระเจดีย์ มีหน้าที่ในการกำหนดและมอบหมายแนวทางการจัดการความรู้ให้กับทีมจัดการความรู้ รวมทั้งบริหารการดำเนินการจัดการความรู้ให้บรรลุเป้าหมาย และประสานงานกับทีมจัดการความรู้ในกรณีที่ชุมชนไม่มีผู้เชี่ยวชาญในการจัดการความรู้ผู้อำนวยการจัดการความรู้อาจมีนักวิชาการที่ชำนาญการจัดการความรู้เป็นที่ปรึกษาให้คำปรึกษา

1.1.3 ทีมจัดการความรู้ เปรียบเสมือนช่างก่อสร้างเจดีย์ที่ต้องมีความตั้งใจ อดทนและมีความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง เป็นผู้ดำเนินกิจกรรมจัดการความรู้โดยร่วมกันดำเนินกิจกรรมตั้งแต่ฐานเจดีย์จนถึงยอด นั่นคือเป้าหมายสูงสุดของการจัดการความรู้โดยออกแรงทั้งความคิดและการกระทำ

1.1.4 เลขาทีมจัดการความรู้ มีหน้าที่ประสานงานกับทีมจัดการความรู้ และผู้อำนวยการจัดการความรู้ เตรียมความพร้อมในการจัดประชุมหรือจัดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในแต่ละครั้ง รวมทั้งเป็นผู้จัดบันทึก สรุปผลการประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในแต่ละครั้ง

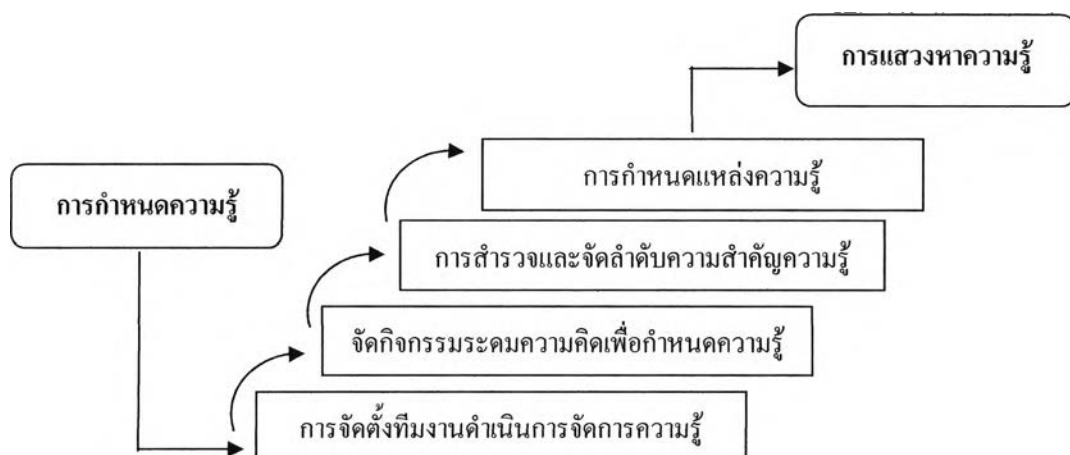
1.2 การร่วมกันระบุมุมมองที่จำเป็นต้องใช้ในการปฏิบัติการพัฒนาแหล่งวัฒนธรรมเมืองโยชยา โดยการพิจารณาอย่างรอบคอบว่าความรู้เหล่านั้นจะช่วยในการผลักดันให้การพัฒนาบรรลุเป้าหมาย และต้องคำนึงถึงกรอบความรู้ 3 ด้านดังกล่าวแล้วข้างต้นประกอบด้วย

1.3 การสำรวจและจัดลำดับความสำคัญของความรู้ เป็นการเลือกประเด็นความรู้โดยการสำรวจว่ามีความรู้อะไรที่จำเป็น ความรู้อะไรที่ชุมชนยังไม่มี และความรู้อะไรที่ชุมชนต้องการนำมาจัดการความรู้เพื่อพัฒนาแหล่งวัฒนธรรมเมืองโยชยาเป็นลำดับแรก การจัดลำดับว่าความรู้อะไรที่ชุมชนต้องการเป็นลำดับแรกโดยพิจารณาประกอบกับบริบทภายนอกบริบทภายในและปัจจัยนำเข้าที่มีอยู่ ซึ่งสนับสนุนให้เกิดการจัดการความรู้เรื่องนั้นได้ง่ายขึ้น

1.4 การกำหนดแหล่งความรู้ที่จำเป็นเพื่อการแสวงหาความรู้ โดยร่วมกันระบุว่าแหล่งความรู้ที่จำเป็นต้องนำมาจัดการความรู้มีอยู่ที่ใดบ้าง เป็นแหล่งความรู้ภายในชุมชน เช่น ราษฎ์ชาวบ้าน นักวิชาการชุมชน เอกสารที่เผยแพร่ในชุมชน ฐานข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตที่จัดทำโดยเทศบาล หรือเป็นแหล่งความรู้ภายนอกชุมชน เช่น นักวิชาการจากกรมศิลปากร นักวิชาการจากสถาบันการศึกษา หนังสือเกี่ยวกับประวัติศาสตร์เมืองโยชยา ตำรา เอกสารต่างๆ ที่ผลิตโดยคนนอกชุมชน เช่น ทำเนียบภูมิปัญญา ซึ่งจัดทำโดยสำนักงานสวัสดิการและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา วิธีการที่เหมาะสม คือ การจัดทำเป็นแผนที่ความรู้ที่แสดงถึงความรู้และผู้เชี่ยวชาญในความรู้นั้น

เครื่องมือในการกำหนดความรู้ ได้แก่ ทีมงานการจัดการความรู้ สถานที่ อุปกรณ์อำนวยความสะดวกในการประชุม การนำเสนอความคิด และการจัดบันทึก รวมทั้งแผนที่ความรู้

การกำหนดความรู้สามารถสรุปได้ดังภาพที่ 28

ภาพที่ 28 การกำหนดความรู้

ขั้นตอนที่ 2 การแสวงหาความรู้

การแสวงหาความรู้ คือ การค้นหา รวบรวมข้อมูล สารสนเทศที่มีประโยชน์ต่อการพัฒนาแหล่งวัฒนธรรมเมืองอโยธยา แหล่งความรู้มีทั้งภายในชุมชนและภายนอกชุมชน **กิจกรรมการแสวงหาความรู้**ของคนในชุมชนแบ่งตามแหล่งความรู้ มีดังนี้

2.1 แหล่งความรู้ภายในชุมชน

2.1.1 แสวงหาจากบุคคล เช่น ผู้รู้ ปราชญ์ชาวบ้าน ส่วนใหญ่เป็นความรู้ทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ประวัติศาสตร์ชุมชน กิจกรรมแสวงหาความรู้กระทำได้โดยเชิญมาเป็นวิทยากรบรรยายความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพดั้งเดิม เช่น การลงรักปิดทอง การวาดภาพจิตรกรรมฝาผนัง การเชิญผู้เฒ่าผู้แก่มาเล่าเรื่องประวัติศาสตร์ชุมชนให้เยาวชนคนรุ่นใหม่ฟัง การเชิญผู้มีความสามารถด้านการแสดงศิลปะพื้นบ้านที่เกี่ยวข้องกับวิถีพุทธมาแสดงให้ดูเป็นตัวอย่างเพื่อสร้างความตระหนักในคุณค่าทางวัฒนธรรมและเกิดความรัก ห่วงเห่นศิลปะเหล่านั้น

2.1.2 แสวงหาจากเอกสารและสื่อต่างๆ เป็นการค้นคว้าความรู้จากเอกสารที่มีอยู่ในชุมชน เช่น หนังสือประวัติแหล่งวัฒนธรรมเมืองอโยธยา เอกสารประชาสัมพันธ์แหล่งวัฒนธรรมเมืองอโยธยาที่เทศบาลจัดทำขึ้น ชมรมผู้สูงอายุ โรงเรียนและวัด รวมทั้งสื่อและวัตถุที่แสดงเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ต่างๆ ที่แต่ละคนในชุมชนจัดเก็บไว้ ควรมีการขอความร่วมมือจากเจ้าของความรู้ต่างๆ มาจัดทำสำเนาในลักษณะต่างๆ เช่น การถ่ายเอกสาร การวาด หรือการถ่ายภาพตามความเหมาะสม

2.1.3 แสวงหาจากการจัดกิจกรรมให้เกิดการเรียนรู้ โดยการประชุมเน้นความเป็นกันเองเพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจกันมากที่สุด การฝึกอบรมให้ความรู้เฉพาะเรื่อง

2.2 แหล่งความรู้ภายนอกชุมชน

2.2.1 แสวงหาจากบุคคล เช่น การเชิญเจ้าหน้าที่กรมศิลปากรมาเป็นวิทยากรบรรยายเกี่ยวกับวิธีการอนุรักษ์โบราณสถานเบื้องต้นแก่พระสงฆ์ คนในชุมชนที่อาศัยอยู่บริเวณโบราณสถาน พร้อมทั้งเดินสำรวจความเสียหายของโบราณสถานร่วมกัน การเชิญนักวิชาการที่เชี่ยวชาญด้านโบราณคดีเข้ามาให้ความรู้และเกี่ยวกับลักษณะทางศิลปกรรมสมัยอยู่ทองหรือศิลปะสมัยอยุธยาที่ค้นพบบริเวณและบรรยายบริเวณโบราณสถาน

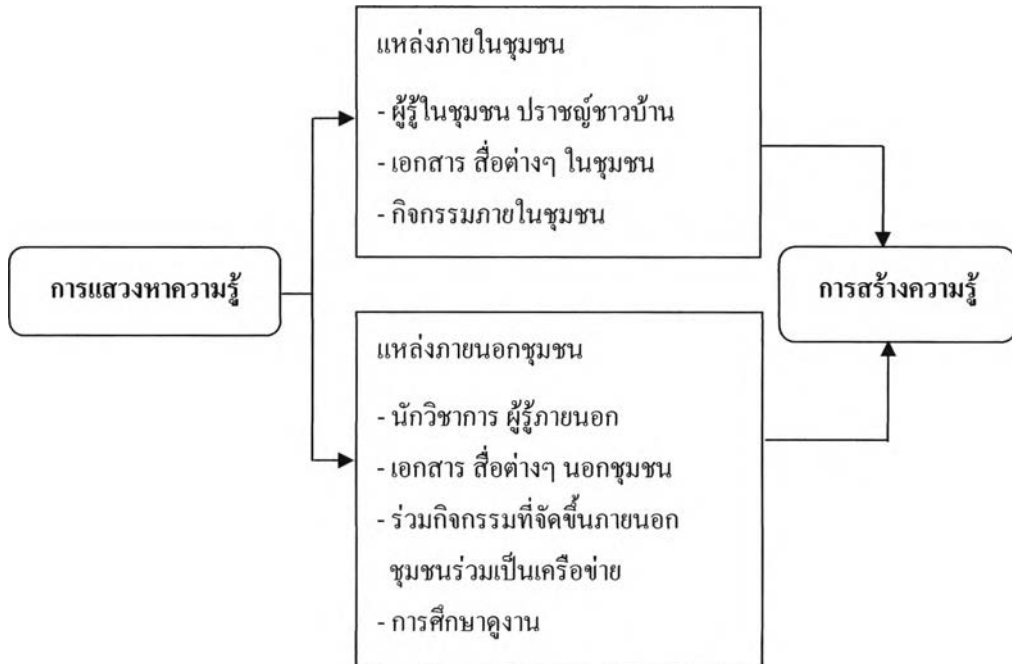
2.2.2 แสวงหาจากเอกสารและสื่อต่างๆ เช่น หนังสือ อินเทอร์เน็ต เอกสารทางวิชาการเกี่ยวกับอยุธยาหรือเมืองมรดกโลกพระนครศรีอยุธยา รวมทั้ง ซีดี วีซีดี ที่อยู่ภายนอกชุมชน

2.2.3 แสวงหาจากการเข้าร่วมกิจกรรมกับหน่วยงานอื่น ส่งบุคคลไปร่วมอบรมเกี่ยวกับการวิจัยทางประวัติศาสตร์หรือการวิจัยทางวัฒนธรรม ไปร่วมประชุมทางวิชาการเกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งวัฒนธรรม วิธีการอนุรักษ์โบราณสถานตามหลักวิชาการ การอนุรักษ์สืบสาน ฟื้นฟู และพัฒนาวัฒนธรรม ซึ่งมักจัดขึ้นโดยสถาบันอยุธยาศึกษา การไปร่วมประชุมทางวิชาการ การไปศึกษาดูงานเพื่อศึกษาการปฏิบัติที่เป็นเลิศเกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งวัฒนธรรมในที่ต่างๆ และเข้าร่วมเป็นเครือข่ายของหน่วยอนุรักษ์ศิลปกรรมท้องถิ่นพระนครศรีอยุธยาซึ่งเป็นการแสวงหาความรู้ในลักษณะพึ่งพาช่วยเหลือเกื้อกูลกันเพราะเป็นการเกิดจากความร่วมมือ

2.2.4 การศึกษาดูงาน คือการไปดูตัวอย่างการพัฒนาแหล่งวัฒนธรรมในพื้นที่อื่นๆ ทั้งที่เป็นตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จและล้มเหลว เพื่อเป็นบทเรียนส่งเสริมการแลกเปลี่ยนและการเรียนรู้กับผู้ที่เคยทำหรือกำลังทำกิจกรรมนั้นๆ เพื่อให้เห็นตัวอย่างจริงและได้แลกเปลี่ยนกันในระดับบุคคลและกลุ่ม สร้างแรงบันดาลใจและเข้าใจในเรื่องนั้นๆ ได้บทเรียน ได้ข้อคิดและความรู้ต่างๆ แก่ผู้มาดูงาน

เครื่องมือที่ใช้ในการแสวงหาความรู้ มีมากมายหลายอย่าง อาทิ คอมพิวเตอร์ เทปบันทึกเสียง กล้องถ่ายรูป กล้องวิดีโอ เป็นต้น

การแสวงหาความรู้สามารถสรุปได้ดังภาพที่ 29

ภาพที่ 29 การแสวงหาความรู้

ขั้นตอนที่ 3 การสร้างความรู้

กระบวนการทำให้เกิดความรู้ใหม่ที่มีประโยชน์ต่อการพัฒนา โดยการนำความรู้ ทฤษฎี ประสบการณ์เดิมมาเป็นแนวคิด วิธีการปฏิบัติการพัฒนาใหม่ๆ ทำให้เกิดการพัฒนาเชิง อนุรักษ์แหล่งวัฒนธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น กิจกรรมการสร้างความรู้ได้แก่

3.1 การระดมความคิดเห็นของทีมจัดการความรู้ เพื่อหาแนวทางนำความรู้ที่ แสวงหามาจากขั้นตอนที่สอง แล้วนำมาประมวล กลั่นกรอง และพัฒนา ให้เกิดเป็นองค์ความรู้ใหม่ กรณีที่ชุมชนไม่มีผู้เชี่ยวชาญในการประมวล กลั่นกรองและพัฒนาความรู้ อาจจำเป็นต้องใช้ระบบ พี่เลี้ยงคือปริญญานักวิชาการหรือผู้เชี่ยวชาญที่ชุมชนสามารถติดต่อได้

3.2 การจัดกิจกรรมสร้างความรู้ เป็นการส่งเสริมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ด้วย วิธีการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์ความรู้ (Constructivist) ซึ่งเป็นวิธีการเรียนรู้ที่ต้องแสวงหาความรู้ และสร้างความรู้ความเข้าใจด้วยตนเอง ความแข็งแกร่ง ความเจริญงอกงามในความรู้จะเกิดขึ้นเมื่อ ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้ และแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับคนอื่นๆ หรือได้พบสิ่งใหม่ๆ แล้วนำ ความรู้ที่มีอยู่มาเชื่อมโยง การสร้างความรู้โดยการจัดกิจกรรมเน้นการสร้างความรู้จากการสังเกต ต้องสร้างบริบทและสิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อกิจกรรมต่างๆ ที่จะก่อให้เกิดประสบการณ์ การจัด

กิจกรรมเพื่อสร้างความรู้ เช่น การสร้างความรู้ในการตระหนักถึงคุณค่าโบราณสถานและการแสดง มุทิตาจิตตามแนวทางวิถีพุทธด้วยการจัดทำบุญบรรพบุรุษไทยในบริเวณแหล่ง โบราณสถาน การจัด แสดงลูกเกออนุรักษ์มรดกไทยมรดกโลกโดยให้เยาวชนเข้ามาร่วมแสดงและให้นักแสดงลูกเกออาชีพ มาช่วยสอน

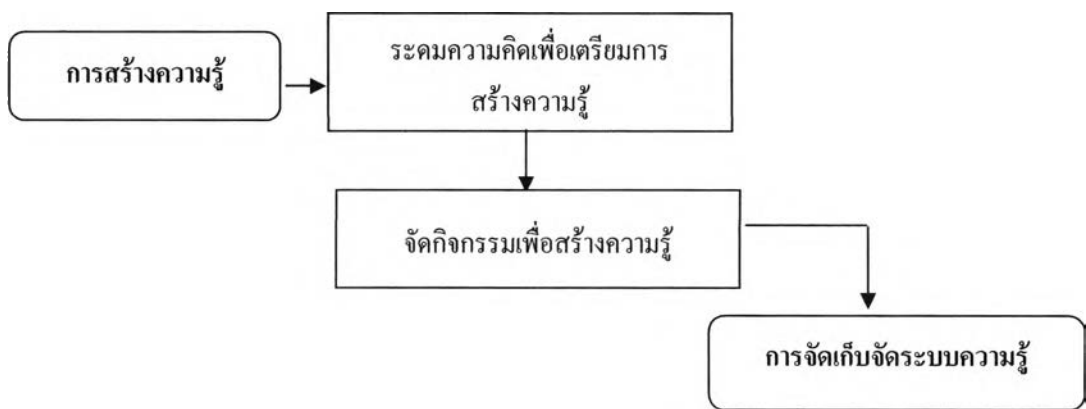
กิจกรรมอื่นๆ เช่น การร่วมกันจัดทำคู่มืออนุรักษ์มรดกไทยมรดกโลกฉบับชุมชน การทดลองปฏิบัติ การโดยเอกสาร และคู่มือ จะช่วยให้สามารถถ่ายโอนความรู้ชัดเจนแก่คนอื่นๆ ได้ ง่าย การจัดทำเอกสารและคู่มือที่ผู้อ่านก็ได้ความรู้ชัดเจนนั้นจากการอ่านและเมื่อทำความเข้าใจและ นำไปคิดประยุกต์ใช้กับประสบการณ์ของตนและบริบทที่เกี่ยวข้องกับงานของตนก็จะเกิดความรู้ ฝังลึกเป็นทักษะในการทำงานได้เช่นกัน

ทดลองปฏิบัติหรือการทำโครงการนำร่อง เพื่อสร้างต้นแบบการอนุรักษ์ โบราณสถานบนวิถีไทยตามหลักวิชาการ การให้โอกาสด้านการศึกษาในระบบและนอกระบบด้วย วิธีการต่างๆ เช่น การจัดบรรพชาสามเณร การฝากญาติโยมอุปการะส่งเสียให้เรียน การจัด โรงเรียน ทางเลือก

ความรู้ที่ได้ในขั้นตอนนี้ควรเป็นนวัตกรรมทางความคิด หรือนวัตกรรมทางการ พัฒนาเชิงอนุรักษ์แหล่งวัฒนธรรมเมืองอโยธยา

เครื่องมือที่ใช้ในการสร้างความรู้ ได้แก่ เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การจัดกิจกรรมที่ หลากหลาย อุปกรณ์อำนวยความสะดวกต่างๆ การจัดทำคู่มือ

การสร้างความรู้สามารถสรุปได้ดังภาพที่ 30

ภาพที่ 30 การสร้างความรู้

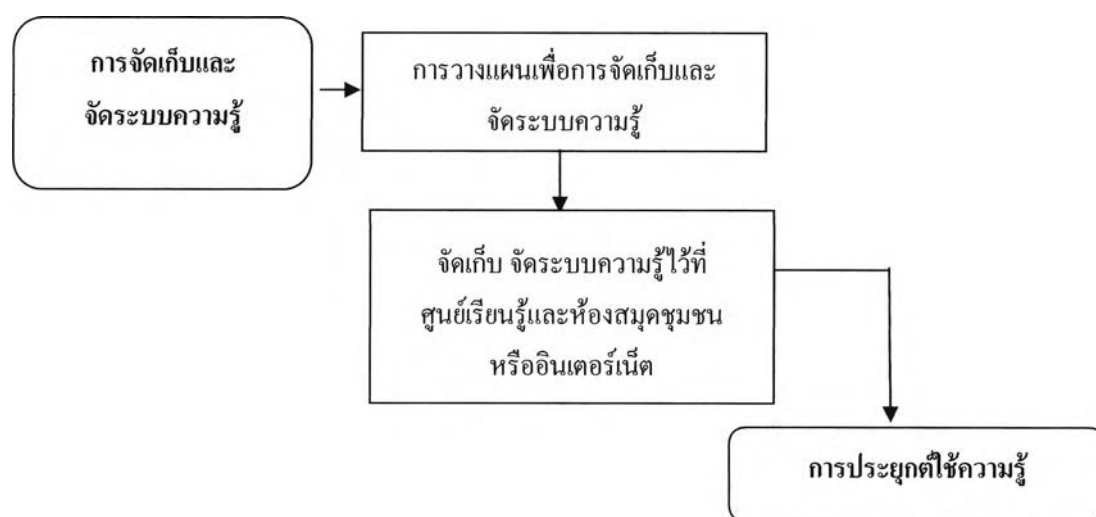
ขั้นตอนที่ 4 การจัดเก็บและจัดระบบความรู้

กิจกรรมการจัดเก็บและจัดระบบความรู้ ประกอบด้วย การจัดเก็บ คือ การนำองค์ความรู้ที่ชุมชนสร้างขึ้นมาจัดเก็บโดยการ จัดหมวดหมู่ ข้อมูล สารสนเทศ ไว้ในแหล่งความรู้ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการเรียนรู้ได้ เช่น จัดทำเป็นเอกสาร หนังสือ หรือในรูปแบบสื่อต่างๆ รวมทั้งการนำมารวบรวมไว้ในที่เดียวกัน เช่น รวบรวมไว้ที่ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเพื่อความสะดวกในการแสวงหาความรู้ของสมาชิกในชุมชน การจัดเก็บข้อมูล สารสนเทศและองค์ความรู้จำเป็นต้องมีการนำมาจัดระบบให้เกิดความสะดวกและรวดเร็ว ง่ายต่อการนำไปใช้ ทั้งนี้ควรมีการวางโครงสร้างความรู้เพื่อเตรียมพร้อมสำหรับการจัดเก็บอย่างเป็นระบบ ทั้งด้านการจัดทำเป็นห้องสมุดชุมชนหรือการจัดทำเป็นเว็บไซต์

มีการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ ห้องสมุดชุมชน เพื่อจัดเก็บและจัดระบบความรู้ให้บริการสื่อการเรียนรู้ต่างๆ เช่น หนังสือ ตำรา วิจัย เอกสาร วารสาร ซีดี เป็นต้น นอกจากนี้ยังรวมไปถึงการเป็นศูนย์ฝึกทักษะที่จำเป็นสำหรับชุมชน

เครื่องมือที่ใช้ในการจัดเก็บและจัดระบบความรู้ อาทิ อุปกรณ์สำนักงาน บุคลากร ทำหน้าที่บรรณารักษ์ คอมพิวเตอร์ โปรแกรมสำเร็จรูป คู่มือหนังสือ

การจัดเก็บและจัดระบบความรู้สามารถสรุปได้ดังภาพที่ 31

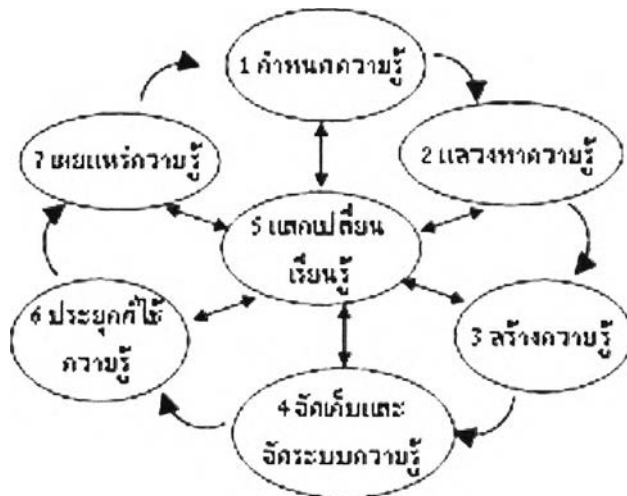

ภาพที่ 31 การจัดเก็บและจัดระบบความรู้

ขั้นตอนที่ 5 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้

ในทุกขั้นตอนของการจัดการความรู้จำเป็นต้องมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เนื่องจากเป็นการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมและสมาชิกเป็นคนในชุมชน ขั้นตอนนี้ถือเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการความรู้ที่ชุมชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ดังภาพที่ 32

กิจกรรมเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ได้แก่ การสนทนา (Dialogue) เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้รู้หรือผู้ที่เชี่ยวชาญแต่ละด้าน ปรารภชี้ชาวบ้าน ได้ถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ออกมาให้ผู้ฟังได้รับรู้และบันทึกความรู้ไว้ สามารถทำได้แม้จะมีสมาชิกเพียงสองคน สำหรับการจัดการความรู้ควรนำมาเป็นวิธีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างบุคคลทั้งภายในและภายนอกหน่วยงาน

ภาพที่ 32 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้

ขั้นตอนที่ 6 การประยุกต์ใช้ความรู้

การนำเอาความรู้และประสบการณ์ของบุคคล กลุ่ม องค์กร มาปรับใช้ในการพัฒนาแหล่งวัฒนธรรม การประยุกต์ใช้ความรู้ นอกจากจะเป็นการพัฒนางานด้านการพัฒนาแหล่งวัฒนธรรมแล้วยังสามารถพัฒนาตัวบุคคลให้มีลักษณะบุคคลแห่งการเรียนรู้ และพัฒนาความสามารถขององค์กรและชุมชนให้พัฒนาอยู่บนฐานข้อมูลและการเรียนรู้ได้อีกด้วย **กิจกรรมประยุกต์ใช้ความรู้** ได้แก่ การลงมือปฏิบัติการนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์และคุณค่าของแหล่งหลังของเยาวชนหลังจากการได้รับการอบรมมัคคุเทศก์น้อย การนำความรู้เรื่องการนวดสมุนไพรมาทดลองนวดกับคนรอบข้าง การไปร่วมแสดงกลองยาวของเยาวชนเมื่อได้รับการ

ถ่ายทอดความรู้จากกรณีปัญหา การร่วมแสดงร้องเพลงเกี่ยวกับข้าวหลังจากได้รับการสั่งสอนและฝึกฝนจากกรณีปัญหา การร่วมวาดภาพ โบราณสถานหลังจากได้เรียนวาดภาพจากครูศิลปิน ฯลฯ

เครื่องมือในการจัดการประยุกต์ใช้ความรู้ ส่วนใหญ่เป็นประสบการณ์ที่ตนเองสั่งสมจากการเรียนรู้ในแต่ละเรื่อง และอุปกรณ์ประกอบการเรียนรู้ของแต่ละเรื่อง

ขั้นตอนที่ 7 การเผยแพร่ความรู้

เป็นการนำผู้ที่มีความรู้มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน การนำความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งวัฒนธรรมที่มีอยู่มาเปิดเผย แพร่กระจายสู่บุคคล กลุ่ม องค์กร ในชุมชนสามารถกระทำได้สองแนวทาง ได้แก่ การเผยแพร่โดยตรงแบบเผชิญหน้า (face to face) และการเผยแพร่โดยอ้อมผ่านสื่อต่างๆ **กิจกรรม เพื่อส่งเสริมการเผยแพร่ความรู้** ได้แก่

การเล่าเรื่อง (storytelling) เป้าหมายสำคัญที่สุดของการเล่าเรื่อง คือให้ผู้มีความรู้จากการปฏิบัติ ปลดปล่อยความรู้ที่ซ่อนอยู่ในส่วนลึก เหมาะสำหรับการให้เจ้าของภูมิปัญญาได้มาเล่าประสบการณ์ให้กับสมาชิกในชุมชน

การรณรงค์ด้วยสื่อ โดยวิธีแจกเอกสารและคู่มือการอนุรักษ์โบราณสถานขึ้นพื้นฐาน แก่ชาวบ้านที่อาศัยอยู่บริเวณแหล่งวัฒนธรรม โดยเฉพาะบริเวณ โบราณสถาน

จัดนิทรรศการเมืองอโยธยาศรีรามเทพนคร เพื่อสร้างความตระหนักในความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์เมือง

การจัดทำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อเผยแพร่ข้อมูล เป็นการใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ในการจัดการฐานข้อมูล (Database) กลุ่มของข้อมูลที่ถูกรวบรวมไว้ จะมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน มีการกำจัดความซ้ำซ้อนของข้อมูลและเก็บเพิ่มข้อมูลเหล่านั้นไว้ที่ศูนย์กลาง เพื่อที่จะนำข้อมูลเหล่านี้มาใช้ร่วมกัน

เครื่องมือที่ใช้ในการเผยแพร่ความรู้ ได้แก่ พื้นที่ประเทืองปัญญาหรือพื้นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยการจัดกิจกรรมต่างๆ เอกสารสิ่งพิมพ์ บอร์ดประชาสัมพันธ์ การจัดนิทรรศการและการรณรงค์ เสียงตามสายเพื่อนัดหมายทำกิจกรรมต่างๆ

องค์ประกอบที่ 5 ผลผลิต

ผลที่ส่งออกจากกระบวนการและตอบสนองเป้าหมายการจัดการความรู้ ได้แก่ มีทีมจัดการความรู้ มีทำเนียบผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง มีคลังความรู้ที่เหมาะสมและเพียงพอสำหรับพัฒนาแหล่งวัฒนธรรมเมืองอโยธยา มีกิจกรรม/เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเผยแพร่ความรู้ เพื่อพัฒนาแหล่งวัฒนธรรมเมืองอโยธยา

องค์ประกอบที่ 6 ผลลัพธ์

จากผลผลิตจะส่งผลให้แหล่งวัฒนธรรมได้รับการปกป้องดูแลรักษาเป็นอย่างดี โดยเฉพาะวัฒนธรรมรูปธรรมจะไม่ถูกทำลายจากน้ำมือมนุษย์ ซึ่งจะส่งผลให้เกิดความยั่งยืนต่อไป อีกทั้งยังก่อให้เกิดความภาคภูมิใจ หวงแหนแหล่งวัฒนธรรมที่ล้ำค่า และเกิดสำนึกรักท้องถิ่นด้วย

องค์ประกอบที่ 7 การประเมินผลและผลสะท้อนกลับ

ทีมจัดการความรู้จำเป็นต้องมีการประเมินผลผลิตและผลลัพธ์ว่าเป็นไปตามเป้าหมายหรือไม่ ถ้าไม่จะต้องมีการทวนซ้ำของการจัดการความรู้จากผลผลิตและผลลัพธ์จะทำให้เกิดเป้าหมายการจัดการความรู้เพื่อตอบสนองความต้องการพัฒนาในประเด็นอื่น เรื่องอื่น หรือขั้นอื่น นำไปสู่ปัจจัยนำเข้าและเกิดกระบวนการจัดการความรู้ใหม่ตลอดเวลา

กล่าวโดยสรุป รูปแบบการจัดการความรู้เพื่อการพัฒนาแหล่งวัฒนธรรมเมืองโยชยา มี 7 องค์ประกอบ คือ 1) บริบทภายนอก 2) บริบทภายใน 3) ปัจจัยนำเข้า 4) กระบวนการ 5) ผลผลิต 6) ผลลัพธ์ 7) การประเมินและผลสะท้อนกลับ โดยต้องคำนึงถึงความรู้สำคัญที่เป็นฐานคิด 3 ด้าน คือ ด้านวิถีชีวิต/วิถีพุทธ ด้านประวัติศาสตร์/โบราณคดี และด้านการอนุรักษ์ตามหลักวิชาการ/กฎระเบียบ

ในกระบวนการจัดการความรู้นั้นมี 7 ขั้นตอน คือ 1) การกำหนดความรู้ (knowledge identification) 2) การแสวงหาความรู้ (knowledge acquisition) 3) การสร้างความรู้ (knowledge creation) 4) การจัดเก็บและจัดระบบความรู้ (knowledge storage) 5) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (knowledge sharing) (หัวใจสำคัญ) 6) การประยุกต์ใช้ความรู้ (knowledge application) และ 7) การเผยแพร่ (knowledge distribution)

ผลจากการสนทนากลุ่มขยายไปสู่โครงการนำร่อง “ศูนย์จัดการความรู้เมืองโยชยา” โดย การมีส่วนร่วมระหว่างเทศบาล วัด โรงเรียนและสมาชิกในชุมชน อันจะเป็นกลไกในการขับเคลื่อน กระบวนการจัดการความรู้ให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนต่อไป ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตอนที่ 2 โครงการนำร่อง “ศูนย์จัดการความรู้เมืองอโยธยา”

บริบทภายนอกที่ส่งเสริมการจัดตั้งศูนย์จัดการความรู้เมืองอโยธยา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

กำหนดหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีอำนาจหน้าที่ในการบำรุง วัฒนธรรมด้านต่างๆ ของท้องถิ่น ... โดยระบุไว้ในมาตรา 289 และมาตรา 290 องค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นย่อมมีอำนาจหน้าที่ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมตามที่กฎหมายบัญญัติและ ส่งเสริมการมีส่วนร่วม

แผนยุทธศาสตร์ของกระทรวงวัฒนธรรม

จัดการความรู้ด้านวัฒนธรรม ภูมิปัญญา และความหลากหลายทางชีวภาพ โดยการ สืบค้น ถอดความรู้/ภูมิปัญญาที่อยู่ในตัวคนออกเป็นความรู้ที่ผู้อื่นสามารถเรียนรู้ รวบรวมจัดเป็น คลังข้อมูลในชุมชน นำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาชุมชน คุ่มครองความรู้มิให้ตกไปอยู่กับกลุ่ม ผลประโยชน์

แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2552 -2559

ส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาและเรียนรู้ รวมทั้งการผลิตบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถด้านประวัติศาสตร์ ศิลปะ วัฒนธรรม พลศึกษา นันทนาการ และกีฬา และภูมิปัญญา ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อเป็นฐานการพัฒนา คุณภาพชีวิตและการพัฒนามนุษย์อย่างยั่งยืน

ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ปลูกจิตสำนึก อนุรักษ์ รักษา ทำนุบำรุง และเผยแพร่ว ฒนธรรม ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีของชาติ ตลอดจนค่านิยมอันดีงามและภูมิปัญญาท้องถิ่น

ส่งเสริมสนับสนุนภาคีเครือข่าย ให้เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย การจัดการความรู้ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับหน่วยงานและ สถานศึกษา

บริบทภายในที่ส่งเสริมการจัดตั้งศูนย์จัดการความรู้เมืองอโยธยา

เทศบาลเมืองอโยธยามีแผนงานสร้างการเรียนรู้ และความสามารถในการจัดการของ ชุมชน เพื่อการพึ่งตนเองอย่างยั่งยืน สนับสนุนให้ชุมชนเข้ามาร่วมในกระบวนการคิด วิเคราะห์ กำหนดตำแหน่งของตัวเอง และวางทิศทางการพัฒนาตามศักยภาพความพร้อมของชุมชน ทั้งนี้ เปิด

กว้างให้ทุกภาคีทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน และสถาบันการศึกษา ที่มีบทบาทในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ระดับชุมชนแบบมีส่วนร่วม

นโยบายการบริหารจัดการด้านศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่สอดคล้องกับแนวคิดการจัดตั้งศูนย์ คือ 1) ดำรงไว้ซึ่งความเป็นเอกลักษณ์ตามที่เคยได้รับการยกย่องเชิดชูจากสังคมเพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้ 2) พัฒนาและสืบสานคุณค่าความหลากหลายของวัฒนธรรมไทยทั้งที่เป็นวิถีชีวิต ประเพณี ค่านิยมที่คั่งงาม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการดูแลรักษาแหล่งอุทยานประวัติศาสตร์ โบราณสถาน เพื่อการศึกษาเรียนรู้และใช้ประโยชน์ในการเพิ่มมูลค่าผลผลิตบนพื้นฐานความรู้และความเป็นไทย รวมทั้งส่งเสริมและพัฒนาโบราณสถานให้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมระดับโลก 2) พัฒนาแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมและการนันทนาการ เพื่อส่งเสริมให้วัยรุ่นเกิดการเรียนรู้ที่ถูกต้อง ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ มีคุณธรรมเอื้ออาทรต่อผู้อื่นและเกิดการเรียนรู้ศิลปะอย่างสร้างสรรค์ เข้าใจถึงคุณค่า งามซึ่งในความสุนทรีย์ของศิลปะ

ประชาชนมีความพร้อมในการให้ความร่วมมือจัดทีมเรียนรู้ร่วมกัน โดยใช้พื้นที่ของเทศบาลเป็นเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทั้งนี้การเริ่มต้นเก็บกระเป๋าเดินทางได้กระทำไปบ้างแล้วโดยกลุ่มผู้มีความสนใจในการร่วมเรียนรู้ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อพัฒนาเมืองอโยธยาให้ทรงคุณค่าสมเป็นเมืองมรดกโลก

โครงการ: ศูนย์จัดการความรู้เมืองอโยธยา

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้มีศูนย์กลางการเรียนรู้เรื่องเมืองอโยธยาและวิถีชีวิตของคนอโยธยาร่วมกันภายในชุมชน
2. เพื่อให้เป็นศูนย์กลางการจัดการความรู้ทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีในชุมชนและสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสะดวกเพราะผู้ขับเคลื่อนกิจกรรมส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ
3. เพื่อให้มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์องค์ความรู้ด้านต่างๆ เกี่ยวกับเมืองอโยธยา
4. การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ โดยการจัดสถานที่เอื้ออำนวยให้คนในชุมชนมาเป็นผู้จัดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันและร่วมกันจุดกระแสการเรียนรู้บนพื้นฐานทุนทางสังคม คือ วัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาและอัตลักษณ์ของเมืองอโยธยา

แนวคิดเบื้องต้นในการจัดตั้งศูนย์จัดการความรู้เมืองโยธยา

ศูนย์จัดการความรู้เมืองโยธยาเป็นศูนย์กลางรวบรวมข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ ของชุมชนที่จะนำไปสู่การส่งเสริมกระบวนการจัดการความรู้สำหรับประชาชนในชุมชน และผู้ที่สนใจ เป็นแหล่งเสริมสร้างโอกาสในการแสวงหาความรู้ การสร้างความรู้ การจัดเก็บความรู้ การนำความรู้มาจัดให้เป็นระบบเพื่อสะดวกในการแสวงหาความรู้ การเผยแพร่ความรู้ และการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ด้านการอนุรักษ์และพัฒนาแหล่งวัฒนธรรมเมืองโยธยา รวมทั้งเป็นแหล่งบริการชุมชนด้านต่างๆ เกี่ยวกับการจัดการความรู้ที่อยู่บนพื้นฐานความผูกพันระหว่างคนในชุมชนกับวิถีชีวิตและเอกลักษณ์ของชุมชน ในขณะที่มีพี่เลี้ยงเป็นภาครัฐ สถาบันการศึกษา นักวิชาการ เนะนังงานวิชาการที่ชุมชน ไม่นัด

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลผลิต

1. คนในเมืองโยธยามีศูนย์กลางการเรียนรู้เรื่องประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ภูมิปัญญาร่วมกัน
2. มีศูนย์กลางการจัดการความรู้ทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มี

ในชุมชนและสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. คนในชุมชนมีการเรียนรู้จากสื่อและเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับชุมชน โดยอาศัยแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง และระเบิดจากข้างใน

ผลลัพธ์

1. คนในเมืองโยธยามีความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมจากการค้นหาค้นหาองค์ความรู้ที่มีอยู่และจัดเป็นศูนย์จัดการความรู้ทำให้เกิดจิตสำนึกรักท้องถิ่น

2. คนในชุมชนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันมากขึ้น โดยเฉพาะการประชุมที่ไม่เป็นทางการ รวมถึงเมื่อมีการจัดประชุมสัมมนาแบบการจัดการความรู้จากหน่วยงานต่าง ๆ ตัวแทนกลุ่มที่ผ่านกระบวนการจะเข้าใจและทำความเข้าใจกระบวนการจัดการความรู้ได้มากขึ้น รวมทั้งมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับกลุ่มอื่นๆ มากขึ้น ส่งผลให้เกิดเครือข่ายอย่างไม่เป็นทางการ

3. การได้เรียนรู้การพัฒนาตนเองจากสิ่งที่เป็นทุนทางสังคมและองค์ความรู้ที่มีอยู่ และสามารถเผยแพร่ประชาสัมพันธ์องค์ความรู้เหล่านั้นผ่านกระบวนการจัดการความรู้

4. คนในชุมชนเกิดวัฒนธรรมการเรียนรู้ จากการจัดสถานที่เอื้ออำนวยให้คนในชุมชนมาเป็นผู้จัดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันและร่วมกันจุดกระแสการเรียนรู้เพื่อการรักท้องถิ่น

ปัจจัยนำเข้า

1. เป้าหมายการจัดการความรู้

เป้าหมายการจัดการความรู้ของศูนย์จัดการความรู้ประกอบด้วยเป้าหมายหลัก 3 เรื่อง คือ

1. ความรู้เรื่องการจัดการความรู้ในชุมชน
2. ความรู้ด้านลักษณะของศูนย์ข้อมูลทั้งด้านพื้นที่ โครงสร้างบริหาร และการจัดกิจกรรม
3. ความรู้หลักและความรู้รองที่จำเป็นสำหรับการบริการในศูนย์

1.1 การจัดการความรู้ในชุมชน

ความรู้จะเป็นประโยชน์ต่อเมื่อมีการนำมาเรียนรู้ และใช้เป็นฐานในการตัดสินใจ นอกจากนี้ยังต้องพัฒนาหาความรู้ใหม่ที่ทันกับสถานการณ์รอบด้านเพิ่มเติมอีกด้วย ดังนั้นในขั้นเริ่มต้นก่อนจัดตั้งศูนย์ควรทำให้คนในชุมชนคุ้นชินกับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เริ่มจากการรณรงค์ให้เห็นความสำคัญของความรู้และการแลกเปลี่ยนรู้ผ่านการเสวนา การสื่อสารผ่านช่องทางต่างๆ หรือจัดกิจกรรมนำร่องโดยการเชิญกลุ่มผู้เป็นนักปฏิบัติมาประชุมแบบไม่เป็นทางการ หรือ จัดสภากาแฟหาแนวทางจัดการความรู้ โดยกิจกรรมต้องมีความต่อเนื่องจึงจะรวมกลุ่มคนซึ่งจะกลายเป็นขาประจำหรือนักปฏิบัติได้ในอนาคต

สำหรับชุมชนที่ยังไม่คุ้นเคยกับการจัดการความรู้ซึ่งเป็นวิธีเรียนรู้ตามอรรถศาสตร์ที่เป็นกระบวนการที่ไม่เป็นทางการ เน้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และความเอื้ออาทรต่อกัน อาจให้ผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับการจัดการความรู้ในชุมชนเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้แก่ผู้ปฏิบัติในศูนย์ก่อน หรืออาจเชิญวิทยากรภายนอก เช่น นักวิชาการ อาจารย์ ผู้รู้ภายนอก มาเป็นพี่เลี้ยงในเบื้องต้น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความร่วมมือกันตัดสินใจ

1.2 ลักษณะของศูนย์ข้อมูลทั้งด้านพื้นที่ โครงสร้างบริหาร และการจัดกิจกรรม

สถานที่ขนาดใดก็ได้ แต่ให้เป็นสถานที่ที่เป็นสัญลักษณ์ของการรวมตัวกัน เพื่อการเรียนรู้ไม่จำเป็นต้องหางบประมาณมาก่อสร้างศูนย์ใหม่ ในการดำเนินงานครั้งนี้เทศบาลเมืองอโยธยาเป็นผู้สนับสนุนงบประมาณ และสถานที่ ศูนย์จัดการความรู้ ซึ่งชาวบ้านสามารถใช้เป็นศูนย์กลางในการประสานงาน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การพบปะและค้นคว้าข้อมูลเมืองอโยธยาได้อย่างครอบคลุมของอาคารสถานที่จำเป็นต้องคำนึงถึง

1.2.1 อาคาร มีการแบ่งสัดส่วน : พื้นที่ทำงาน พื้นที่เก็บข้อมูลข่าวสารความรู้ พื้นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เช่น การเสวนาหรือการจัดแสดงความรู้เป็นกิจกรรมต่างๆและพื้นที่บริการความรู้

พื้นที่บริการความรู้ควรมีการจัดนิทรรศการผสมผสานระหว่างนิทรรศการถาวร และนิทรรศการชั่วคราว (มาจากการร่วมคิดร่วมตัดสินใจ) ดังนี้

นิทรรศการถาวร ได้แก่ ภาพเมืองอโยธยา วัตถุประสงค์พร้อมประวัติโดยย่อ

นิทรรศการชั่วคราว ได้แก่ กิจกรรมที่จัดขึ้นในช่วงเทศกาล หรือระยะเวลาที่ต้องการรณรงค์ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เช่น รณรงค์ประเพณีกวนข้าวทิพย์

1.2.2 สารระ มีข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ ครบถ้วน หลายรูปแบบ มีการจัดทำปฏิทินกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อให้มีกิจกรรมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ในส่วนความรู้ภายในชุมชน ควรให้วิทยากรของชุมชนกำหนดตารางเวลาที่จะให้ความรู้ไว้ล่วงหน้า และในส่วนความรู้ที่จะเพิ่มเติมจากภายนอกก็ควรมีการวางแผนอย่างเป็นระบบ และมีตารางเวลาชัดเจน

สำหรับอนาคตถ้ามีการให้ความรู้แก่บุคคลภายนอกชุมชน ก็ควรมีกำหนดเวลาที่แน่นอน แล้วให้คณะกรรมการฯ รวบรวมทำเป็นปฏิทินกิจกรรมการเรียนรู้ของชุมชนประกาศไว้ในศูนย์จัดการความรู้

1.2.3 จัดหาอาสาสมัครจัดเก็บ จัดระบบข้อมูลสารสนเทศภายในศูนย์ เป็นผู้ที่ทำหน้าที่คล้ายบรรณารักษ์ประจำศูนย์

1.3 ความรู้หลักและความรู้รองที่จำเป็นสำหรับการบริการในศูนย์

หลังจากการชี้แจงให้เห็นความสำคัญของศูนย์จัดการความรู้ชุมชนจนมีผู้สนใจเข้าร่วมเสวนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ขั้นตอนต่อมาต้องร่วมกันกำหนดหัวข้อความรู้ที่จำเป็นเพื่อพัฒนาเมืองอโยธยา โดยกำหนดเป็นความรู้หลักเพื่อรองรับวัตถุประสงค์ประสงค์ของการจัดตั้งศูนย์ที่เน้นเรื่องประวัติศาสตร์ ประเพณี วัฒนธรรม (ผ่านการระดมความคิด) เช่น

ตัวอย่างความรู้หลัก:

- ความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์เมืองอโยธยา

ตัวอย่างความรู้รอง:

- ประวัติพระเจ้าสายน้ำผึ้ง
- ประวัติวัด โบราณสถาน
- ประวัติการค้าขายระหว่างจีนกับอโยธยาสืบจากโบราณวัตถุที่ขุดพบ

2. บุคคล ผู้ร่วมดำเนินงานจัดการความรู้

2.1 บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้

2.1.1 ผู้ส่งเสริมหรือผู้เอื้อระบบ (Chief Knowledge Officer หรือ CKO) ได้แก่ ผู้บริหารระดับสูงทำหน้าที่ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้เป็นไปได้โดยสะดวก ได้แก่ ผู้ว่าราชการจังหวัด / ผู้บริหารเทศบาลเมืองอโยธยา / คณะกรรมการสภาวัฒนธรรมจังหวัด

2.1.2 ผู้อำนวยการ (Knowledge Facilitator) ผู้อำนวยการความสะดวกในการจัดการความรู้ และบางครั้งทำหน้าที่เป็นผู้ประสานด้วย ได้แก่ ฝ่ายกองการศึกษาเทศบาลเมืองอโยธยา และตัวแทนจากกลุ่มผู้ร่วมปฏิบัติ ที่รับมอบหมายให้ทำหน้าที่นี้

2.1.3 ผู้ปฏิบัติ คุณกิจ (Knowledge Practitioner) ผู้ดำเนินการจัดการความรู้ ได้แก่ ผู้ที่มีความสนใจในการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาเมืองอโยธยา ซึ่งคุณอำนวยจะทำการประสานให้มาพบกันและเรียนรู้ร่วมกันในระยะแรก หลังจากนั้นเมื่อทีมจัดการความรู้เริ่มเข้มแข็งก็สามารถปล่อยให้การเรียนรู้ในศูนย์ดำเนินการไปได้อย่างธรรมชาติ ขึ้นอยู่กับความตงการดำเนินงานศูนย์ตั้งแต่ร่วมกันศึกษาปัญหาความต้องการ รวบรวมวิเคราะห์ข้อมูล จัดลำดับความสำคัญ วางแผนดำเนินงาน และรับประโยชน์จากการแลกเปลี่ยนรู้ อาจมีความจำเป็นต้องกำหนดหน้าที่รับผิดชอบให้กับผู้ปฏิบัติในบางกิจกรรม เช่น ผู้ประสานงาน ผู้จัดเก็บ จัดระบบข้อมูลสารสนเทศภายในศูนย์ ผู้ให้บริการความรู้ในแต่ละวัน ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยผู้มีจิตอาสาทั้งสิ้น ดังนั้นสิ่งสำคัญคือต้องทำให้คนในชุมชนคิดว่าศูนย์นี้เป็นสมบัติของชุมชน

3. แบบแผนการปฏิบัติร่วมกัน

แบบแผนปฏิบัติ หรือ ระเบียบข้อบังคับ บางประการของการใช้ศูนย์ร่วมกัน โดยไม่มีข้อจำกัดหรือเงื่อนไขมากเกินไปจนใช้ประโยชน์ได้ยาก

4. ทรัพยากร

4.1 งบประมาณ เพื่อพัฒนาคณะกรรมการของศูนย์จัดการความรู้ชุมชนให้สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และจัดซื้อวัสดุ อุปกรณ์ ที่จำเป็นในการพัฒนาศูนย์จัดการความรู้ชุมชน โดยเน้นปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

4.2 อุปกรณ์การเรียนรู้ทางภูมิปัญญา อาจดำเนินการโดยรวบรวมจากผู้เข้าร่วมกิจกรรม หรือ ผู้ที่เห็นประโยชน์ในการนำมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเผยแพร่ความรู้